

TOPLUMCU GERÇEKÇİ ŞİİR (1923-1960)

- Toplumcu gerçekçi şairler, şiirde o güne kadar işlenmemiş konulara, şiir dilinde kullanılmamış kavramlara yer verdiler.
- *Marxizm'e, sosyalizme ve materyalizme* bağlı bir akım olan toplumcu gerçekçi şiir; *işçi, emekçi ve köylü sınıfının* ezildiği temel düşüncesinden hareket eder.
- Ancak *Atatürk ilkelerinden* özellikle *halkçılık ve köycülük* anlayışından da yararlanırlar.
- Toplumcu gerçekçiler, toplumsal yaşamı gerçekçi bir biçimde tasvir eder, *sosyal sorunlara yer verir* ve bunların *çözümü için sosyalizmin* tek formül olduğunu göstermeye çalışırlar.
- Toplumcu gerçekçiler, realistler gibi yalnızca toplumsal ve sosyal sorunları aslına uygun bir biçimde yansıtmakla kalmazlar; gerçekliği aşmanın, değiştirmenin mücadelesini yaparlar.
- Toplumsal sorunları, ideolojik(sosyalizm) bir bakış açısıyla işlediler.
- *Pragmatik bir anlayışa sahiptir ve bir tezi vardır.*
- *Kitlelerin kolektif bir anlayışla hareket etme duygusuna seslenir.*
- *Toplumcu gerçekçiler hayata daima iyimser bakarlar. En büyük duygu yeryüzünde yaşama mutluluğudur.*
- *Toplumcu gerçekçiler sosyalist bir eğitsel işleve sahiptir.*
- Kitleleri harekete geçirmek istediklerinden *hitabet üslubundan* yararlandılar. Kendilerini toplumun sözcüsü olarak gördüler.
- *Şiirde kafiye, redif ölçü gibi unsurları attılar.*
- *Serbest nazım* tercih ettiler; ahengi; ses akışıyla (vurgu, tonlama, aliterasyon, asonans mısra düzeniyle)sağladılar.
- Şiirde *yalın bir dil* kullanmayı tercih ettiler.
- Şiirin yapısını değiştirdiler.(şiir birimi, kısıklı uzunlu şiir cümleleridir)
- Şiirde o güne kadar kullanılmayan kelime ve kavramları şiire sokarak şiir dilini zenginleştirdiler.
- Sanat toplum içindir anlayışı hakimdir.
- Şiirde imgeye ve söz sanatlarına az yer verirler. Genellikle kelimeleri gerçek manalarında
- kullandılar.
- Başlıca temsilcileri: *Nazım Hikmet Ran, Salah Bırsel, Attila İlhan, Ercüment Behzat Lav, Abidin Dino, Cahit Irgat, Ömer Faruk Toprak, Rifat Ilgaz.*

NÂZİM HİKMET (1902-1963)

- Nâzım Hikmet, hece vezniyle yazdığı ilk şiirlerini Yeni Mecmua, İnci, Ümit ve Celal Sahir'in çıkardığı Birinci Kitap, İkinci Kitap vb. dergilerinde yayımlamıştır. *İlk şiirlerinde hece ve aruz ölçüsünü kullanmıştır.*

- Rusya'da gördüğü öğretimden sonra heceden uzaklaşarak serbest nazımın ve toplumcu şiirin öncüsü olmuştur. Günümüzün pek çok şairini bu yönüyle etkilemiştir.
- İlk kitabı 835 Satır'da o güne kadar ortaya konulamayan çok farklı bir şiir anlayışı ortaya koyar.
- Türk şiirinde o zaman kadar denenmeyen görsel, sessel ve karmaşık biçimli teknikler kullanarak somut ve nesnel bir şiir anlayışı ortaya koyar.
- Bu çıkışla şiirlerinde büyük bir oranda Marksist ve Materyalist ideolojinin etkisi görülür.
- Türk şiirinin gerek yapı gerekse tematik sorunlarına gerçek anlamda bir darbe indirmiştir. Bu yönüyle 1920'lerde yayınladığı şiirleri Türkiye'deki ilk modernist şiirlerdir.
- Fütürist akımın Türk edebiyatındaki en önemli temsilcidir. Bu yönüyle yeni bir içerik ve söylemle geleneksel şiirin karşısında güçlü yıkıcı etkiler ortaya koyar.
- Türkçenin ses özelliklerinden yararlanarak serbest nazıma geçişinde Fütürist Rus şair Mayakovski'nin etkisi olmuştur.
- Sanatı yalnız aydınlara yönelik bir etkinlik olarak görmeyip halka yaklaştırmıştır. Halkı öncelediği için de estetik sorunlara hiç yaklaşmamıştır.
- Nazım Hikmet, insan merkezli bir dünyada metafizik anlayışa ve geçmişin insanı biçimlendirdiği değerlere karşıdır.
- Gücünü ve kuvvetini yaşadığı dünyadan alan, varoluşunu kendisi tarafından yaratılacağına işaret eden bir insan görüşü vardır. Bu görüşler onun materyalist dünya algısından kaynaklanır.
- Öncelikle ölçsüz, serbest şiir, yerine göre sık ve seyrek uyaklar, uzun dizelerin ardından gittikçe kısalan kırık dize kümeleri Nazım Hikmet şiirinin en temel özelliğidir.
- Genellikle ilk dize büyük harfle başlar sonraki dizeler küçük harfle devam eder. Kimi zaman sözcükler bölünerek uyak oluşturulur.
- Şiirlerinde ciddi bir metinlerarasılık mevcuttur. Halk edebiyatından, halk hikayelerinden, divan edebiyatından, Fikret'ten Akif'ten Yahya Kemal'den dizeler alarak onları tersyüz eder.
- Kutsal metinleri de şiirlerine alarak onları kendi dünya görüşüne dayandırır.
- Türk şiirine, insanın gerçek ses'ini, makinenin sesini, doğanın sesini özellikle halk kitlelerinin sesini sokmuştur.
- Türk şiirindeki bütün toplumcu gerçekçi şair ve yazarları etkilemiştir.
- Şiir Kitapları: 835 Satır (1929), Jokond ile Sİ-YA-U (1929), Varan 3 (1930), 1+1 =1 (1930), Sesini Kaybeden Şehir (1931), Benerci Kendini Niçin Öldürdü (1931), Gece Gelen Telgraf (1932), Taranta Babu'ya Mektuplar (1935), Portreler (1935), Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedrettin Destanı (1936). Kurtuluş Savaşı Destanı (1965), Memleketimden İnsan Manzaraları (1966), Saat 21-22 Şiirleri (1965), Dört Hapishane'den (1966), Rubailer (1966).
- Oyunları: Kafatası (1932), Bir Ölü Evi Yahut Merhumun Hanesi (1932), Unutulan Adam (1934), Ferhat İle Şirin (1965) Enayi (1965), İnek (1965), Sabahat (1966), Ocak Başında Yolcu (1966), Yusuf ile Menofis (1967), Demokles'in Kılıcı (1974).

- Roman: Kan Konuşmaz (1965), *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim* (1967).
- Mektuplar: Kemal Tahir' e Hapishaneden Mektuplar (1968), Oğlum Canım Evladım Memedim (1968), Va-nulara Mektuplar (1970), Nazım ile Piraye (1977).

RIFAT ILGAZ (1911- 2003)

- *İlk dönem şiirlerinde Ahmet Haşim estetiğinin belirgin bir etkisi görülür.*
- *Bireysel duygulanmalarını estetikle birleştirerek verir.*
- *1939 yılına kadar sürdürdüğü biçimci şiir anlayışı kendisinden önceki şiir eğilimleriyle aynı doğrultudadır.*
- *Karamsar ve içe dönük bir şairdir. Ahmet Haşim, Tanpınar, Zeki Ömer Defne ve Necip Fazıl etkisi ilk dönem şiirlerinde hissedilir.*
- *1940 yılı onun şiirinde belirgin kırılmayı yaşadığı dönemdir.*
- *Devrin sosyal yapısı ve geçim sıkıntısı Nazım Hikmet'in de etkisiyle toplumu önceleyen bir sanat anlayışına yaklaştırır.*
- *Şairanelikten uzaklaşarak bir şiir anlayışına yönelir. toplumu esas alarak bireyi ait olduğu sınıf özellikleriyle ele alan*
- *Yaşadığı çağa tanıklık eden ve konularını yaşanan çağdan alan somut bir şiir anlayışını savunur.*
- *Yoksul insanın hayatını sorunsal boyutuyla birlikte ele alarak toplumsal yapı içerisine oturtur.*
- *Daha sonra şiirine mizahi öğeleri koyarak mümkün olduğunca Nazım Hikmet şiirinin söylem tarzından uzaklaşmaya çalışır.*
- *Toplumcu gerçekçi söylemi ortak köy ve kent sorunsalında buluşturur.*
- *Şiirler: Yarenlik (1943), Sınıf (1944), Yaşadıkça (1947), Devam (1953), Üsküdar'da Sabah Oldu (1954), Soluk Soluğa (1962), Karakılçık (1969), Uzak Değil (1971), Güvercinim Uyur Mu? (1974), Kulağımız Kirişte (1983), Bütün Şiirleri (1983), Ocak Katını Alagöz (1987).*

ERCÜMENT BEHZAT LAV (1903-1984)

- *Nazım Hikmet'le aynı dönemde yetişmesine rağmen ondan farklı bir şiir tarzını dener.*
- *Dadaizm ve Alman Fütürizminin etkisiyle oluşmuş kendine özgü bir şiir dünyası vardır.*
- *Şiirlerinin tematik ve biçimsel öğelerinde büyük yenilikler yapmıştır.*
- *Her türlü dogmatizme karşı olanERCÜMENT BEHZAT LAV, bu anlayışını şiirlerinde de yansıtarak geçmiş şiiri bütünüyle yadsıyan özgün bileşimlere varır.*
- *Kaos isimli kitabında materyalizmi öne sürerek kapitalist düzendeki dengesizlikleri siyasal bir açıdan ele alır.*
- *Ses öğesini özenle kullanır. Biçimsel bakımdan değişken ve doğurgan bir şiir anlayışını benimser.*

- *Üç Anadolu* şiir kitabında *tarihsel dönemlere inerek sorgulamalarını destan boyutunda sürdürür.*
- Ancak bu tarihsel sorgulamada toplumsal olanı ön plana çıkarır.
- *Yergi, şiirlerinin ana damarıdır.*
- Şiirler: *S.O.S.* (1931), *Kaos* (1934), *Açıl Kıldım Açıl* (1940), *Mau Mau* (1962), *Üç Anadolu* (1964).

Kaynaklar

Enginün, İnci (2005); *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergah Yay., İstanbul.

Korkmaz, Ramazan-vd. (2004); *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000*, Grafiker Yay., Ankara

Tanpınar, Ahmet Hamdi (2005); *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergah Yay., İstanbul

Tanzimat'tan Günümüze Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2010), YKY, İstanbul.